

بررسی تاثیر دما، زمان و غلظت سدیم فلوراید بر روی نتایج حاصل از آنالیز الکل در نمونه‌های خون حیوان موش صحرایی، نژاد ویستار

احمدرضا حیدری* - دکتر محمد جواد خشنود**

* کارشناس ارشد سم شناسی، اداره کل پزشکی قانونی استان چهارمحال و بختیاری، شهرکرد، ایران
** متخصص فارماکولوژی و سم شناسی دانشیار و عضو هیات علمی دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، گروه سم شناسی، شیراز، ایران

چکیده

زمینه و هدف: سنجش الکل در نمونه‌های زیستی مانند خون امروزه حجم وسیعی از ارجاع به آزمایشگاه سم شناسی قانونی را شامل می‌شود. تشخیص اتانول در نمونه‌های خون و تفسیر آن یکی از مسائل ضروری در پزشکی قانونی است. عوامل متعدد بیوشیمیایی و بیولوژیک بر تغییر غلظت اتانول در نمونه‌های زیستی مؤثرند. قرارگیری نمونه‌ها در شرایط نامساعد (سپری شدن زمان طولانی تا انجام آزمایش، مقدار ناکافی ماده نگهدارنده به نمونه و دمای نامساعد) بر روی غلظت اتانول تاثیر گذار است. هدف از این مطالعه بررسی اثر دما، زمان و میزان سدیم فلوراید افزوده شده (به عنوان ماده نگهدارنده) بر روی نتایج حاصل از آنالیز کمی الکل در نمونه‌های خون می‌باشد.

روش بررسی: در این مطالعه تجربی، از ۳۶ سر موش صحرایی نر، نژاد ویستار در سه گروه دوازده تایی استفاده شد. سه ساعت قبل از نمونه‌گیری به میزان ۳ میلی لیتر اتانول (۳۰٪ با آب مقطر) گواژ گردید. به منظور بررسی اثر ماده نگهدارنده سدیم فلوراید (غلظت‌های ۰/۵٪، ۱٪، ۱/۵٪ وزنی - حجمی)، دما (منهای ۸، ۴ و ۲۵ درجه سانتی‌گراد) و زمان (صفر، ۱۰ و ۲۰ روز بعد از نمونه‌گیری)، از هر گروه نمونه خون اخذ شد و با استفاده از دستگاه گازکروماتوگرافی مجهز به headspace اتانول مورد سنجش قرار گرفت به منظور ارزیابی نتایج، از آزمون one-way ANOVA و پس آزمون‌های LSD و SNK جهت مقایسه گروه‌ها استفاده شد. از روش general liner model و Repeated measure نیز جهت تشخیص تفاوت غلظت‌ها در زمان‌های مختلف استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج نشان دادند که در دماهای منهای ۸ و ۲۵ درجه سانتی‌گراد با سدیم فلوراید ۱٪ وزنی - حجمی پس از سپری شدن زمان ۱۰ و ۲۰ روز، کاهش غلظت اتانول دیده می‌شود ولی افزایش یا کاهش غلظت اتانول در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد به همراه سدیم فلوراید ۱٪ پس از ۲۰ روز معنی‌دار نبود. کاهش غلظت اتانول در نمونه‌های خون دارای غلظت ماده محافظ کمتر، بیشتر بود.

نتیجه‌گیری: جهت نگهداری نمونه‌های خون به منظور بررسی اتانول بهتر است نمونه‌ها در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد قرار گیرد و سدیم فلوراید به میزان ۱٪ وزنی - حجمی مورد استفاده واقع شود.

کلمات کلیدی: خون، اتانول، گاز کروماتوگرافی، سدیم فلوراید، دما و مدت زمان نگهداری

وصول مقاله: ۹۲/۰۷/۲۱

تایید مقاله: ۹۲/۱۰/۲۲

نویسنده پاسخگو: کارشناس ارشد سم شناسی - اداره کل پزشکی قانونی استان چهارمحال و بختیاری - شهرکرد - ایران - شماره تماس: ۰۳۸۱-۳۳۳۸۸۰۰-۲
پست الکترونیک: arheidari88@yahoo.com

مقدمه

متعدد بیوشیمیایی و بیولوژیک بر غلظت اتانول در نمونه‌های زیستی مؤثرند. وجود عوامل مداخله‌گر، تفسیر نتایج حاصل از آنالیز الکل را با مشکل مواجه می‌کند (۱-۳).

دما و مدت زمان نگهداری نمونه‌های زیستی نقش مهمی در تولید و یا از دست رفتن اتانول از نمونه‌ها ایفا می‌کند (۱،۴). Lewis و همکارانش در سال ۲۰۰۴ نشان دادند که فعالیت متابولیک

سنجش الکل و بررسی سوء مصرف آن امروزه حجم وسیعی از ارجاع‌ها به آزمایشگاه سم شناسی قانونی را شامل می‌شود. تشخیص اتانول در نمونه‌های خون و تفسیر آن یکی از مسائل ضروری در موارد پزشکی قانونی است و نقش مهمی در سرنوشت پرونده‌های قضایی دارد. عوامل

جدول ۱- میانگین و انحراف از معیار غلظت الکل در زمان صفر، ۱۰ روز و ۲۰ روز بعد در شرایط نگهداری در دماهای مختلف با غلظت سدیم فلوراید ۰/۵٪ وزنی - حجمی

غلظت اتانول (mg/dl)	غلظت اتانول (mg/dl)	غلظت اتانول (mg/dl)	دما
Mean ± SD (۲۰ روز بعد)	Mean ± SD (۱۰ روز بعد)	Mean ± SD (زمان صفر)	
۴۶.۷۵±۴۲.۰۵ a,b	۱۳۹.۲۵±۹۳.۵۶ a	۵۷۴.۷۵±۲۸۰.۳۴	-۸°C
۶۲.۲۵±۲۹.۶۰ a,b	۲۱۹.۲۵±۷۳.۴۰ a	۵۷۷.۲۵±۸۸.۲۶	۴°C
۲۲±۶.۴۴ a,b	۱۶۰.۷۵±۱۱۶.۹ a	۴۴۰.۷۵±۱۷۲.۲۹	۲۵°C

نمونه‌های گروه ۱ که شامل ماده نگهدارنده ۰/۵٪ سدیم فلوراید می‌باشند ابتدا در زمان صفر غلظت الکل آن‌ها اندازه‌گیری شد و سپس بعد از آنکوباسیون در دماهای ۸- و ۴ و ۲۵ درجه سانتی‌گراد طی زمان‌های ۱۰ روز و ۲۰ روز بعد مجدداً غلظت الکل آن‌ها اندازه‌گیری شد.

a تفاوت معنی‌دار با گروه زمان صفر. (p<0.05)
b تفاوت معنی‌دار با گروه زمان ۱۰ روز بعد (p<0.05).

نمونه‌های گروه ۲ که شامل ماده نگهدارنده ۱٪ سدیم فلوراید می‌باشند ابتدا در زمان صفر غلظت الکل آن‌ها اندازه‌گیری شد و سپس بعد از آنکوباسیون در دماهای ۸- و ۴ و ۲۵ درجه سانتی‌گراد طی زمان‌های

محدوده شناسایی (LOD) در این روش ۰/۱ میلی‌گرم در دسی‌لیتر و محدوده اندازه‌گیری LOQ برابر ۱ میلی‌گرم در دسی‌لیتر و میزان الکل موجود در خون بر حسب میلی‌گرم در صد میلی‌لیتر محاسبه گردید. محاسبات آماری: داده‌های غلظت اتانول در خون بر حسب میلی‌گرم در صد محاسبه گردید و به صورت میانگین و انحراف معیار (mean+SD) را به دست گزارش و به منظور ارزیابی نتایج، از آزمون one-way ANOVA و پس آزمون LSD و SNK جهت مقایسه گروه‌ها استفاده شد. از روش general liner model و بعد Repeated measure جهت تشخیص تفاوت غلظت در میان زمان‌های مختلف استفاده شد. تمامی آزمون‌ها توسط نرم افزار SPSS 18 انجام شده و اختلاف میانگین‌ها با استفاده از p-value در مقایسه با مقدار α که برابر ۰,۰۵ می‌باشد معنی‌دار در نظر گرفته شد.

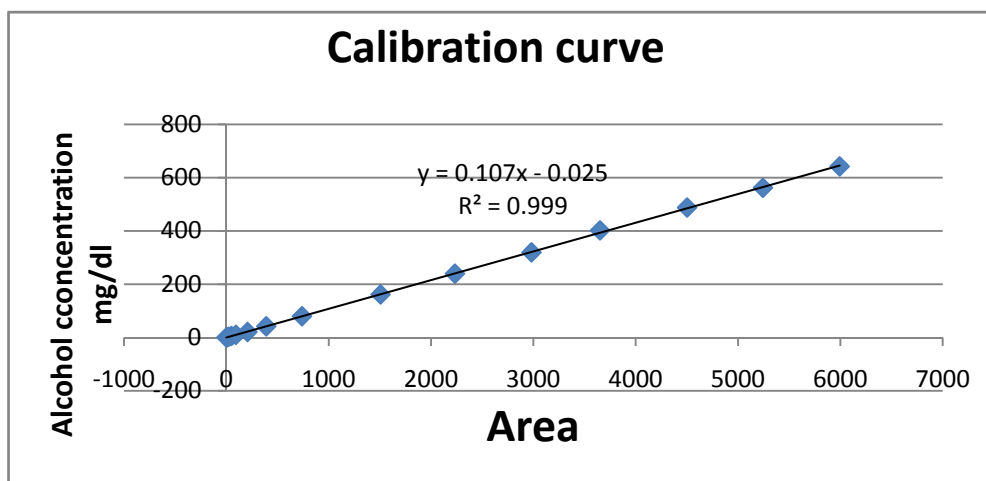
نتایج

ترسیم منحنی کالیبراسیون:

۱۸ نمونه استاندارد به دستگاه تزریق و و بعد از سه بار تزریق هر نمونه میانگین و انحراف معیار در هر مورد به دست آمد و سپس منحنی کالیبراسیون ترسیم گردید (نمودار ۱).

بعد از ترسیم منحنی کالیبراسیون، تمام داده‌های نمونه‌های تزریق شده به دستگاه در زمان‌های صفر، ۱۰ روز بعد و ۲۰ روز بعد جمع آوری شدند و میانگین و انحراف از معیار آن‌ها مطابق جدول ۱، ۲ و ۳ به دست آمد.

نمونه‌ها جهت بررسی در سه گروه قرار گرفتند که گروه ۱ شامل نمونه‌هایی است که دارای سدیم فلوراید ۰/۵٪، گروه ۲ شامل نمونه‌هایی است که دارای سدیم فلوراید ۱٪ و گروه ۳ شامل نمونه‌هایی است که دارای سدیم فلوراید ۱/۵٪ به عنوان ماده نگهدارنده می‌باشند.

نمودار ۱- منحنی کالیبراسیون استاندارد اتانول (بر حسب میانگین و انحراف معیار) و اندازه سطح زیر منحنی

جدول ۲- میانگین و انحراف از معیار غلظت الکل در زمان صفر، ۱۰ روز و ۲۰ روز بعد در شرایط نگهداری در دماهای مختلف با غلظت سدیم فلوراید ۱٪ وزنی - حجمی

دما	غلظت اتانول (mg/dl) Mean ± SD (زمان صفر)	غلظت اتانول (mg/dl) Mean ± SD (۱۰ روز بعد)	غلظت اتانول (mg/dl) Mean ± SD (۲۰ روز بعد)
۸-°C	۹۱,۵۵ ± ۲۷۱,۶۶	۲۲,۳۳ ± ۸۴	۷,۳۷۱ ± ۱۰,۶۶ a,b
۴°C	۴۸,۶۱ ± ۲۲۹,۵	۴۸,۷۱ ± ۲۲۷	۱۰۹,۰۳ ± ۱۶۲,۷۵
۲۵°C	۱۸۷,۱۰ ± ۴۳۷	۲,۸۲ ± ۱۱۸,۶	۲,۰۰ ± ۱۹,۰۰ a,b

جدول ۳- میانگین و انحراف از معیار غلظت الکل در زمان صفر، ۱۰ روز و ۲۰ روز بعد در شرایط نگهداری در دماهای مختلف با غلظت سدیم فلوراید ۱/۵٪ وزنی - حجمی

دما	غلظت اتانول (mg/dl) Mean ± SD (زمان صفر)	غلظت اتانول (mg/dl) Mean ± SD (۱۰ روز بعد)	غلظت اتانول (mg/dl) Mean ± SD (۲۰ روز بعد)
-۸°C	۵۸,۰ ± ۶۸,۲۶	۴۰,۳ ± ۱۷,۷	۲۲۷,۲۵ ± ۹۰,۱ a,b
۴°C	۳۷۹ ± ۲۳,۴۹	۱۵۷,۷۵ ± ۹۹,۳۶	۶۱,۷۵ ± ۵۱,۰۷ a,b
۲۵°C	۴۷۹,۲۵ ± ۸۳,۸	۲۰۷,۷۵ ± ۴۸,۹۳	۶۹,۵ ± ۹,۵۱ a,b

۱۰ روز و ۲۰ روز بعد مجدداً غلظت الکل آن‌ها اندازه‌گیری شد.
a تفاوت معنی‌دار با گروه زمان صفر. ($p < 0.05$)
b تفاوت معنی‌دار با گروه زمان ۱۰ روز بعد ($p < 0.05$).

نمونه‌های گروه ۳ که شامل ماده نگهدارنده ۱/۵٪ سدیم فلوراید می‌باشند ابتدا در زمان صفر غلظت الکل آن‌ها اندازه‌گیری شد و سپس بعد از انکوباسیون در دماهای ۸- و ۴ و ۲۵ درجه سانتی‌گراد طی زمان‌های ۱۰ روز و ۲۰ روز بعد مجدداً غلظت الکل آن‌ها اندازه‌گیری شد.

a تفاوت معنی‌دار با گروه زمان صفر. ($p < 0.05$)

b تفاوت معنی‌دار با گروه زمان ۱۰ روز بعد ($p < 0.05$).

بحث و نتیجه‌گیری

تشخیص الکل در نمونه‌های بیولوژیک یکی از مهم‌ترین و متداول‌ترین روش‌های آزمون‌ها در سم‌شناسی قانونی می‌باشد. نمونه‌های متداول که برای آنالیز الکل مورد استفاده واقع شده‌اند، معمولاً خون و ادرار می‌باشند. اتانول وقتی در شرایط مختلف، نگهداری می‌شود می‌تواند افزایش و یا کاهش یابد (۱۴،۱۳،۵).

کاهش غلظت اتانول به چندین فاکتور از جمله مدت زمان نگهداری، دمای نگهداری و غلظت سدیم فلوراید، غلظت اتانول و نوع ظرف نگهداری بستگی دارد (۱۵).

دمای نگهداری و مدت زمان نگهداری نمونه نقش مهمی در تولید و یا از دست رفتن اتانول از نمونه‌های زیستی ایفا می‌کند (۱،۴).

Lewis و همکارانش در سال ۲۰۰۴ نشان دادند که فعالیت متابولیک میکروارگانیسم‌ها در دمای پایین کمتر است. طبق مطالعه ایشان بر روی نمونه خون، تولید اسیدهای ناشی از تخمیر کربوهیدرات‌ها، اسیدهای آمینه و الکل pH نمونه را به سمت اسیدی برده و فعالیت میکروارگانیسم‌های حساس به pH کاسته می‌شود. همچنین در هر نمونه میزان مشخصی از مواد مغذی جهت فعالیت میکروارگانیسم‌ها وجود دارد و با تمام شدن این مواد مغذی میزان الکل در نمونه ثابت خواهد ماند (۴) ثابت ماندن میزان الکل تولید شده در فاصله زمانی بعد از ۲۰ روز می‌تواند بیانگر کاهش فعالیت میکروارگانیسم‌ها و یا اتمام ذخایر مواد مغذی موجود در نمونه باشد.

همچنین مطابق با مطالعه Kallirroe و همکارانش تولید اتانول در نمونه‌ها به شدت آلودگی میکروبی نمونه وابسته است و می‌تواند به میزان متغیر صورت گیرد (۱۶). Olszowy و همکارانش در مطالعه‌ای بر روی پایداری الکل اتیلیک دریافتند که قرار دادن نمونه‌ها به مدت یک ماه و سه ماه در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد تأثیری در غلظت الکل اتیلیک نداشت و تنها در ۸ نمونه از ۵۰ نمونه پس از سه ماه کاهش غلظت الکل اتیلیک دیده شد (۱۰).

کاهش غلظت الکل اتیلیک می‌تواند به دلایل مختلفی صورت گیرد. از آنجایی که الکل اتیلیک ماده‌ای فرار بوده و به جهت ماهیت ساختمانی خود در دمای بالا به حالت گاز تبدیل می‌شود خروج الکل اتیلیک از نمونه (با وجود بسته بودن کامل درب ظرف) متحمل است. همچنین طبق مطالعات گذشته توسط Kugelberg و Jonse علاوه بر تولید اتانول در نمونه‌های زیستی برخی از میکروارگانیسم‌ها از اتانول به عنوان منبع کربن و انرژی استفاده می‌کنند. این میکروارگانیسم‌ها می‌توانند موجب کاهش غلظت الکل اتیلیک در نمونه شوند (۹-۵).

مطالعات گذشته تأکید کرده‌اند که اتانول و سایر داروها در نمونه خون پس از مدت زمان طولانی در ۴ درجه سانتی‌گراد ناپایدارند و پایداری اتانول در نمونه خون را منوط به استفاده از سدیم فلوراید در این نمونه

جدول ۴ - میانگین و انحراف معیار غلظت الکل در زمان صفر، ۱۰ روز و ۲۰ روز بعد در شرایط نگهداری در دماهای مختلف با غلظت‌های مختلف سدیم فلوراید

گروه	دما	درصد سدیم فلوراید mg/dl	میانگین غلظت در زمان صفر mg/dl	انحراف از معیار زمان صفر	میانگین غلظت در زمان ۱۰ روز بعد mg/dl	انحراف از معیار در زمان ۱۰ روز بعد	میانگین غلظت در زمان ۲۰ روز بعد mg/dl	انحراف از معیار در زمان ۲۰ روز بعد
۱	۸-	۰.۵	۵۷۴.۷۵	۲۸۰.۳۴	۱۳۹.۲۵	۹۳.۵۶	۴۶.۷۵	۴۲.۰۵
	۸-	۱	۲۷۱.۶۶	۹۱.۵۵	۸۴	۲۲.۳۳	۱۰.۶۶	۷.۳۷۱
	۸-	۱.۵	۵۸۰	۶۸.۲۶	۴۰.۳	۱۷.۷	۲۲۷.۲۵	۹۰.۱
۲	۴	۰.۵	۵۷۷.۲۵	۸۸.۲۶	۲۱۹.۲۵	۷۳.۴	۶۲.۲۵	۲۹.۶
	۴	۱	۲۲۹.۵	۴۸.۶۱	۲۲۷	۴۸.۷۱	۱۶۲.۷۵	۱۰۹.۰۳
	۴	۱.۵	۳۷۹	۲۳.۴۹	۱۵۷.۷۵	۹۹.۳۶	۶۱.۷۵	۵۱.۰۷
۳	۲۵	۰.۵	۴۴۰.۷۵	۱۷۲.۲۹	۱۶۰.۷۵	۱۱۶.۹	۲۲	۶.۴۴
	۲۵	۱	۴۳۷	۱۸۷.۱	۱۱۸.۶	۲۸۲	۱۹	۲
	۲۵	۱.۵	۴۷۹.۲۵	۸۳.۸	۲۰۷.۷۵	۴۸.۹۳	۶۹.۵	۹.۵۱

در دمای ۸- درجه سانتی‌گراد (گروه ۱)، در بین گروه‌های با ماده محافظ ۰/۵ و ۱/۵٪ سدیم فلوراید تفاوت معنی‌دار دارد. ($P < 0.5$)
 در دمای ۸- درجه سانتی‌گراد (گروه ۱)، در بین گروه‌های با ماده محافظ ۱ و ۱/۵٪ سدیم فلوراید تفاوت معنی‌دار دارد. ($P < 0.5$)
 در دمای ۲۵ درجه سانتی‌گراد (گروه ۳)، در بین گروه‌های با ماده محافظ ۰/۵ و ۱/۵٪ سدیم فلوراید تفاوت معنی‌دار وجود دارد. ($P < 0.01$)
 در دمای ۲۵ درجه سانتی‌گراد (گروه ۳)، در بین گروه‌های با ماده محافظ ۱ و ۱/۵٪ سدیم فلوراید تفاوت معنی‌دار وجود دارد. ($P < 0.01$)

دانسته‌اند (۲۰-۱۷).

در دمای ۸- و ۲۵ درجه سانتی‌گراد نسبت به غلظت همان نمونه‌ها در

زمان صفر معنی‌دار بود ($p < 0.05$).

ج: نمونه‌هایی که حاوی سدیم فلوراید ۱٪ به عنوان ماده نگهدارنده بودند و در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد نگهداری شده بودند تفاوت در میان میانگین غلظت آن‌ها معنی‌دار نبود ($p > 0.05$).

برای مقایسه تاثیر ۳ حالت نگهداری (زمان صفر، ۱۰ روز بعد و ۲۰ روز بعد) و تاثیر دما به طور همزمان بر روی غلظت الکل از آزمون آنالیز واریانس یک طرفه و پس آزمون SNK صورت پذیرفت. با توجه به این آزمون در زمان صفر اختلاف معنی‌داری در بین گروه‌ها وجود ندارد.

در زمان ۱۰ روز پس از نمونه‌گیری، در دمای ۸- درجه سانتی‌گراد، در بین گروه‌های با ماده محافظ ۰/۵ و ۱/۵٪ سدیم فلوراید تفاوت معنی‌دار دارد ($P < 0.5$) و در بین گروه‌های با ماده محافظ ۱ و ۱/۵٪ سدیم فلوراید نیز تفاوت معنی‌دار دارد ($P < 0.5$). در دمای ۴ درجه و ۲۵ درجه هیچ گونه تفاوت معنی‌داری بین میزان الکل در گروه‌های با غلظت متفاوت ماده محافظ دیده نشد.

در زمان ۱۰ روز پس از نمونه‌گیری، در دمای ۴ درجه هیچ گونه تفاوت معنی‌داری بین میزان الکل در گروه‌های با غلظت متفاوت ماده محافظ دیده نمی‌شود. در دمای ۲۵ درجه سانتی‌گراد، در بین گروه‌های با ماده محافظ ۰/۵ و ۱/۵٪ سدیم فلوراید تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($P < 0.01$)

در شرایط نگهداری نمونه در ۴ درجه سانتی‌گراد از دست رفتن الکل از نمونه‌ها پس از ۱۰ و ۲۰ روز در حضور ماده نگهدارنده ۱/۵٪ بیشتر از زمانی بود که ماده نگهدارنده ۰/۵٪ استفاده شده بود. به عبارتی در حضور ماده نگهدارنده در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد تعداد بیشتری از نمونه‌ها از نظر وجود الکل کاهش یافتند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که در حضور ماده نگهدارنده سدیم فلوراید در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد تولید اتانول مهار شده و غلظت اتانول از سطح پایه نیز کاهش یافته است.

داده‌های به دست آمده به تناسب تعداد گروه‌ها توسط آزمون آنالیز واریانس یک طرفه و پس آزمون LSD برای بررسی تاثیر زمان و ماده نگهدارنده به صورت همزمان مورد آنالیز قرار گرفتند که در نهایت سه مورد جلب توجه نمود:

الف: تفاوت در غلظت تمام نمونه‌هایی که حاوی ۰/۵٪ و ۱/۵٪ فلوراید به عنوان ماده نگهدارنده بودند بعد از گذشت ۱۰ و ۲۰ روز در هر دمایی معنی‌دار بود. بنابراین غلظت‌های مذکور غلظت مناسب جهت نگهداری نمونه‌های خون نمی‌باشند.

ب: تفاوت در غلظت نمونه‌هایی که حاوی سدیم فلوراید ۱٪ به عنوان ماده نگهدارنده بودند پس از گذشت ۱۰ و ۲۰ روز پس از نگهداری

همان‌طور که از نتایج تحقیق حاصل به دست می‌آید، دما، زمان و استفاده از ماده محافظ سدیم فلوراید نقش مهمی در تولید و یا از دست رفتن اتانول از خون بازی می‌کنند. نتایج حاصل از تحقیق حاضر نشان داد که قرار دادن نمونه‌های خون در هر دمایی، همراه با غلظت‌های متفاوت ماده محافظ سدیم فلوراید موجب کاهش غلظت الکل اتیلیک به صورت معنی دار ($Pvalue < 0/05$) می‌گردد. تنها در مورد نگهداری نمونه‌ها به مدت ۲۰ روز در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد به همراه ماده محافظ ۱٪ افزایش یا کاهش غلظت الکل اتیلیک معنی‌دار نبود ($Pvalue < 0/744$).

نتیجه‌گیری

دمای ۴ درجه سانتی‌گراد و غلظت سدیم فلوراید ۱٪ به عنوان شرایط مناسب جهت نگهداری نمونه‌های خون جهت آنالیز الکل می‌باشد بنابراین اتانول در غلظت سدیم فلوراید ۱٪ به عنوان ماده نگهدارنده که در دمای ۴ درجه نگهداری شده است پایدارترین حالت را در مقایسه با مواردی که در دمای ۸- درجه و دمای اتاق می‌باشد، دارد.

تشکر و قدردانی:

این پژوهش در قالب طرح تحقیقاتی و پایان‌نامه کارشناسی ارشد سم‌شناسی دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام پذیرفته است. بدین وسیله از مساعدت معاونت‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، دکتر آریا حجازی، مدیر کل وقت پزشکی قانونی استان فارس، خانم دکتر مریم حسینی، سرپرست وقت آزمایشگاه پزشکی قانونی استان فارس، خانم دکتر مریم اخگری ریاست محترم بخش سم‌شناسی، خانم دکتر الهام بزمی و تمامی پرسنل بخش سم‌شناسی مرکز تشخیصی و آزمایشگاهی پزشکی قانونی استان تهران کمال تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

و در بین گروه‌های با ماده محافظ ۱ و ۱/۵٪ سدیم فلوراید نیز تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($P < 0.01$). آنالیز Repeated Measure با کنترل متغیرهای مقدار ماده نگهدارنده و دمای نگهداری بر روی داده‌ها صورت پذیرفت.

نتایج در شرایط نگهداری در ۸- درجه سانتی‌گراد و ماده نگهدارنده سدیم فلوراید ۱٪ به شرح ذیل می‌باشد: آزمون Mauchly نشان داد پیش فرض Sphericity برقرار نمی‌باشد ($Pvalue = 0/000$) $(X^2(5) = 48/46)$. لذا درجه آزادی با استفاده از ضریب برآوردگر اسپیلون ($\Sigma = 0/80$) Greenhouse - Geisser تعیین گردید. نتایج نشان داد که اثر زمان معنی‌دار می‌باشد ($Pvalue = 0/000$). یعنی بین غلظت الکل در ۳ دوره زمانی اندازه‌گیری شده تفاوت معنی‌داری وجود دارد لیکن بررسی trend نشان داد که تغییرات غلظت الکل هم از trend درجه ۲ تبعیت می‌کند. نتایج در شرایط نگهداری در ۴ درجه سانتی‌گراد و ماده نگهدارنده سدیم فلوراید ۱٪ به شرح ذیل می‌باشد: آنالیز نشان داد که نتایج تفاوت‌چندانی با هم ندارند و اختلاف آن‌ها معنی‌دار نمی‌باشد ($Pvalue = 0/065$). البته Power مطالعه برای این بررسی کافی نیست ولی اثر زمان همچنان معنی‌دار می‌باشد و غلظت الکل در زمان‌های مختلف متفاوت است.

نتایج بررسی در شرایط نگهداری در ۲۵ درجه سانتی‌گراد همراه با افزودن ماده نگهدارنده سدیم فلوراید ۱٪ به شرح ذیل می‌باشد: آزمون Mauchly نشان داد پیش فرض Sphericity برقرار نمی‌باشد ($Pvalue = 0/000$) $(X^2(5) = 173)$. لذا درجه آزادی با استفاده از ضریب برآوردگر اسپیلون ($\Sigma = 0/553$) Greenhouse - Geisser تعیین گردید. نتایج نشان داد که اثر زمان معنی‌دار می‌باشد ($Pvalue = 0/034$). یعنی بین غلظت الکل در ۴ دوره زمانی مورد بررسی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

References

- Clark, M. A. and J. W. Jones (1982). "Studies on putrefactive ethanol production. I: Lack of spontaneous ethanol production in intact human bodies." *J Forensic Sci* 27(2): 366-371.
- Vasiliades, J. and K. Ford "Stability of ethanol in blood and urine. Toxicology and Clin Chem Labs." Inc., Omaha, NE 68132, USA.
- Brown, G. A., D. Neylan, et al. (1973). "The stability of ethanol in stored blood. I. Important variables and interpretation of results." *Anal Chim Acta* 66(2): 271-283.
- Lewis, R. J., R. D. Johnson, et al. (2004). "Ethanol formation in unadulterated postmortem tissues." *Forensic Sci Int* 146(1): 17-24.
- Blackmore, D. J. (1968). "The bacterial production of ethyl alcohol." *J Forensic Sci Soc* 8(2): 73-78.
- Chiarotti.M and Giovanni. N (1982). "Acetaldehyde accumulation during headspace

- gas chromatographic determination of ethanol. ." Forensic Sci 20: 21-25.
- 7- Kristoffersen, L., L. E. Stormyhr, et al. (2006). "Headspace gas chromatographic determination of ethanol: the use of factorial design to study effects of blood storage and headspace conditions on ethanol stability and acetaldehyde formation in whole blood and plasma." *Forensic Sci Int* 161(2-3): 151-157.
  - 8- Butzbach, D. M. (2010). "The influence of putrefaction and sample storage on post-mortem toxicology results." *Forensic Sci Med Pathol* 6(1): 35-45.
  - 9- Takayasu, T., T. Ohshima, et al. (1995). "Postmortem degradation of administered ethanol-d6 and production of endogenous ethanol: experimental studies using rats and rabbits." *Forensic Sci Int* 76(2): 129-140.
  - 10- Olszowy Z, Nowicka J, Grabowska T.(2006). "Study in the stability of the ethanol level in vitreous humor". *Problems of Forensic Sciences*, LXVI, 154-158.
  - 11- Amick, G. D. and K. H. Habben (1997). "Inhibition of ethanol production by *Saccharomyces cerevisiae* in human blood by sodium fluoride." *J Forensic Sci* 42(4): 690-692.
  - 12- Winek T, Winek CL, Wahba WW.(1996). "The effect of storage at various temperatures on blood alcohol concentration." *Forensic Sci* 78: 179-185.
  - 13- Bogusz, M., M. Guminska, et al. (1970). "Studies on the formation of endogenous ethanol in blood putrefying in vitro." *J Forensic Med* 17(4): 156-168.
  - 14- Petkovic, S. M., M. A. Simic, et al. (2005). "Postmortem production of ethanol in different tissues under controlled experimental conditions." *J Forensic Sci* 50(1): 204-208.
  - 15- Ferrari, L. A., J. M. Triszcz, et al. (2006). "Kinetics of ethanol degradation in forensic blood samples." *Forensic Sci Int* 161(2-3): 144-150.
  - 16- Kalliroe Ziavrou, Vassiliki A Boumba, Theodore G Vougiouklakis.). "Insights into the origin of postmortem ethanol." *International journal of toxicology* 24: 69-77.
  - 17- Kugelberg, F. C. and A. W. Jones (2007). "Interpreting results of ethanol analysis in postmortem specimens: a review of the literature." *Forensic Sci Int* 165(1): 10-29.
  - 18- Holmgren, P., H. Druid, et al. (2004). "Stability of drugs in stored postmortem femoral blood and vitreous humor." *J Forensic Sci* 49(4): 820-825.
  - 19- Olsen, T. and W. L. Hearn (2003). "Stability of ethanol in postmortem blood and vitreous humor in long-term refrigerated storage." *J Anal Toxicol* 27(7): 517-519.
  - 20- De Lima IV, Midio AF.(1999). "Origin of blood ethanol in decomposed bodies." *Forensic Science International* 106(3): 157-62.

Effect of Temperature, Time and Sodium Fluoride Concentration on the Stability of Ethanol in Blood Samples from Male Wistar Rats

Ahmad Reza Heidari*† - Mohammad Javad Khoshnood**

*MSc in Toxicology, Member of Legal Medicine Research Center, Tehran, Iran

** MD, Specialist in Pharmacology and Toxicology, Associate Professor of Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Abstract

Background: Assessment of alcohol abuse is included a large volume of references to the toxicology laboratory. Detection and interpretation of ethanol in blood samples are essential issues in forensic cases, they are important goals for courts. There are numerous biochemical and biological processes which may have significant influence on ethanol concentrations, conditions of the samples (out of the fridge and passed the test of time, temperature and amount of preservative) are effective factors on ethanol concentration. This study was designed to investigate the effects of temperature, time, and sodium fluoride (as a preservative) simultaneously over.

Methods: In this experimental study, 36 male Wistar rats were divided into three groups of twelve. Three hours before sampling, rats were fed orally with 3 ml of ethanol (diluted with distilled water to one-third). To investigate the effect of sodium fluoride (concentration of 1%, 0.5%, 1.5% w - v), temperature (- 8, 4 and 25° C) and time (zero, 10 and 20 days after sampling). Blood samples were taken from each group. And ethanol were measured with gas chromatography. In order to evaluate the results, the one-way ANOVA test followed by LSD and SNK tests were used to compare groups. And Repeated measure of general liner model was used to detect differences in concentration among different periods.

Findings: The results showed that at temperatures of -8 and 25° C with protective substances 1 % by weight - volume after the elapse of time, 10 and 20 days, reducing the ethanol concentration is seen. Increase or decrease of ethanol concentration at 4° C with sodium fluoride, 1% after 20 days was not significant. Decrease of ethanol concentration in samples with less protective was more.

Conclusion: To evaluate the concentration of ethanol, it is better to store samples of blood and samples at 4° C and sodium fluoride 1%w - v.

Keywords: Ethanol, Headspace, Gas Chromatography, Sodium Fluoride, Temperature

Received: 13 oct 2013

Accepted: 12 jan 2014

†Correspondence: Shahr-e-Kord, Legal Medicine Center, Shahr-e-Kord, Iran. Tel: +98(381)3338800-2

Email: arheidari 88@yahoo.com